

Michael Tilly, *Johannes der Täufer und die Biographie der Propheten. Die synoptische Täuferüberlieferung und das jüdische Prophetenbild zur Zeit des Täufers* (Beiträge zur Wissenschaft vom Alten und Neuen Testament, Siebente Folge 137), Verlag W. Kohlhammer, Stuttgart–Berlin–Köln 1994, ss. 293.

Metoda i organizacja badań

Wstęp tego krytyczno-historycznego badania opiera się na odpowiedzi na pytanie o życie i postać proroka w Palestynie okresu Jana Chrzciciela i o źródła, które można uważać za istotne dla tworzenia obrazu proroka. Ugruntowania i wyjaśnienia wymaga zarówno znaczenie świętych pism judaistycznych i ich różnych tłumaczeń oraz funkcje antycznych żydowskich legend o prorokach jako odpowiedników zachowanej w synoptycznym przekazie tradycji.

Przedstawiono także zespół motywów charakteryzujących życie proroka w ramach interpretacji obrazu proroka w antycznej tradycji judaistycznej i jego funkcję jako punkt wyjścia drugiej części badania. Niezależnie od siebie badaniu podlegają Ewangelia Marka, zrekonstruowane z Ewangelii Mateusza i Łukasza Źródło Q oraz fragmenty materiału własnego Łukasza dotyczące Chrzciciela. Według hipotezy „Dwóch źródeł” wyjaśniającej precyzyjnie literacki związek ewangelii synoptycznych i leżącej także u podstaw tego badania, reprezentują te trzy niezależne od siebie literackie teksty nie tylko różnych autorów, ale także różne tradycje.

Ważnym staje się pytanie, czy informacje dotyczące Chrzciciela zawarte w ewangeliiach synoptycznych a przedstawiające go wyraźnie jako proroka i wykazujące analogie w przedstawieniu proroków biblijnych wywodzą się z tradycji, czy też od redaktora tekstu.

Celem pracy była próba odpowiedzi na pytanie, czy i w jakim stopniu postać Jana Chrzciciela można dopasować do judaistycznego obrazu proroka w okresie jego działalności.

Podstawowa hipoteza opierała się na stwierdzeniu, że sposoby działania i metody głoszenia słowa przez proroka w czasach Jana Chrzciciela nie mogą być traktowane niezależnie od ustalonego z góry obrazu proroka.

Punktem wyjścia badania i jednocześnie tekstem bazowym historyczno-religijnego umiejscowienia Jana Chrzciciela były tradycje dotyczące tego proroka w synoptycznym przekazie ewangelicznym. Stawiane są pytania dotyczące Ewangelii Marka, zrekonstruowane z Ewangelii Mateusza i Łukasza źródła Q oraz fragmenty materiału własnego Łukasza dotyczące Jana Chrzciciela, które umożliwiłyby rekonstrukcję tej interpretacji przez jemu współczesnych.

W drugiej części badania za teksty porównawcze uznano w tradycyjno-historycznym przyporządkowaniu przekazów dotyczących Chrzciciela narracyjne przekazy proroków świętych pism antycznego judaizmu w językach hebrajskim i greckim. Przedmiotem badania stały się aramejskie targum i antyczne żydowskie legendy o prorokach powstałe na bazie świętych pism: o męczeństwie Jeremiasza, życia proroków i lamentacje Jeremiasza. Wybór tych tekstów miał umożliwić wgląd we współczesną interpretację biblijnego przekazu ze względu na ewentualne uwarunkowania interpretacyjne współczesnej egzystencji proroka.

Tradycje dotyczące Chrzciciela zawarte w źródle Q mogły być oceniane w dwojaki sposób. Pokazywały one w jakiej fazie wspomnienia o Chrzcicielu (w dwóch historycznie występujących po sobie seriach) ujęto w przedchrześcijańskiej parenezie. Mateusz i Łukasz ujęli je tak samo w swoich Ewangeliach jak i redakcja źródła Q zgromadziła w swoim zbiorze przekazane tradycje dotyczące: (1) słów i powiedzeń Chrzciciela oraz (2) słów Jezusa o Chrzcicielu.

Z analizy przekazów zawartych w logii wynikało, że właśnie te treści, które wymagały interpretacji i modyfikacji przez jej redaktorów funkcjonują jako pierwotne i stanowią tym samym punkt wyjścia tradycyjno-historycznej klasyfikacji.

Badane fragmenty materiału własnego Łukasza dotyczące Chrzciciela wykazały, że nie jest możliwe precyzyjne przyporządkowanie materiału Tradycji ani redakcji Łukasza ani zdefiniowanemu źródłu istniejącemu przed Łukaszem uwzględniając przy tym rozwój historyczny, dla którego punktem wyjścia stała się polemika wspólnoty przedchrześcijańskiej z konkurencyjną sektą Chrzciciela zakończoną dialogiem ówczesnych uczniów Chrzciciela z chrześcijanami.

Dzięki porównaniu przekazów dotyczących Chrzciciela w Ewangeliach synoptycznych z reprezentatywnymi źródłami pisemnymi możliwe stało się umieszczenie Jana Chrzciciela w judaistycznym obrazie proroka w okresie jego działalności i tym samym potwierdzenie postawionej na początku badania hipotezy: Jan Chrzciciel traktowany był przez współczesnych na podstawie swoich wystąpień i posłannictwa jako prorok.

*Ks. Tomasz Hergesel
Elżbieta Kucharczyk*